

Powroty. Doświadczenia edukacyjno-zawodowe polskich reemigrantów

Data opublikowania: 20.11.2016

Zrecenzował(a) dr Joanna Kozielska   Redakcja naukowa mgr Andrzej Klimczuk

Odmieniony po 1989 roku rynek pracy wymusza całe spektrum przedsięwzięć mających na celu wpasowanie się jednostek w jego nowe oblicze, czego konsekwencją jest zwiększenie mobilności i elastyczności oraz otwartości na zmiany. Wiąże się to także ze zróżnicowaniem wzorów życia. Wspomniane przemiany przynoszą destabilizację biegu życia potęgują poczucie rozczarowania oraz przyczyniają się do zachwiania poczucia własnej wartości. W warunkach ograniczonego dostępu do pracy Polacy są zmuszeni do redefiniowania pojęć kariery oraz edukacji. Istotnych przekształceń, w omawianym zakresie, dostarczają także kolejne lata członkostwa Polski w Unii Europejskiej. Dzień 1 maja 2004 roku stał się przełomową datą oznaczającą zniesienie wielu barier i granic, zarówno w dosłownym, jak i przenośnym znaczeniu tych słów. Obecnie Polacy mogą wyjeżdżać do innych państw, tworzących strukturę Unii Europejskiej i tam podejmować legalne, zatrudnienie oraz edukację w ramach transnarodowego rynku pracy [1]. Polskie członkostwo w strukturach zjednoczonej Europy spowodowało, iż występujące od zarania dziejów ruchy migracyjne, których celem było znalezienie miejsc, gdzie można by się osiedlić i wyżywić, dziś charakteryzują się nową jakością. Urzeczywistnienie zasady swobodnego przepływu pracowników, w momencie włączenia Polski w struktury Unii Europejskiej, zmienia ponadto charakter migracji - od dominującego w latach 80-tych XX wieku wychodźstwa politycznego, po poakcesyjne migracje - często typowo- zarobkowe. Konsekwencją europejskiej integracji jest także skala zjawiska, jego masowość i powszechność, zarówno w perspektywie lokalnej, jak i globalnej. Trudno dziś bowiem szukać rodzin, których członkowie lub najbliżsi znajomi nie stali się „aktorami” na europejskiej migracyjnej scenie. Wobec powszechności emigracyjnych i imigracyjnych procesów zagadnienie to nie traci na aktualności i wymaga permanentnego dookreślenia i interpretowania, zwłaszcza w odniesieniu do mnogości i wieloaspektowości zjawisk składających się na problemy migracji poakcesyjnej.

Powroty. Doświadczenia edukacyjno-zawodowe polskich reemigrantów to interdyscyplinarne studium, z którego czerpać mogą pedagodzy, doradcy zawodowi, andragodzy, socjologowie i inni. Recenzowana publikacja składa się z sześciu części.

W pierwszej z nich scharakteryzowane zostały wybrane zjawiska społeczne we współczesnej Polsce, autorka umiejętnie czyni z nich tło determinantów migracji. Anna Kławska-Zduńczyk omówiła kwestie współczesnego bezrobocia, inflacji dyplomów (zjawiska związane z faktem, iż „nadwyżka” absolwentów danej dziedziny w

konsekwencji braku popytu na ich prace, zajmuje nisko eksponowane stanowiska, wykonując prace poniżej posiadanych kwalifikacji, niezgodną z wykształceniem i kompetencjami) oraz idei *lifelong learning* (całozyciowego uczenia, zawierającego komponent ciągłości, nieprzerwalności oraz wymóg permanentnej przebudowy posiadanej wiedzy uzupełnianej poprzez formalne i pozaformalne formy kształcenia/samokształcenia) w nawiązaniu do społeczeństwa ryzyka [2].

W drugim rozdziale autorka prezentuje zagadnienia związane z współczesnymi migracjami Polaków, ujmując kwestie migracji w dwóch perspektywach temporalnych (przed i po akcesji). Podsumowanie rozdziału składa się z rozbudowanej charakterystyki polskiego emigranta oraz obszernego wskazania na szanse i zagrożenia (w skali mikro, mezo, makro) jakie niesie ze sobą migracja.

Trzeci rozdział stanowi teoretyczne opracowanie dotyczące migracji powrotnych. Autorka poszerza ten rozdział o opracowania statystyczne i demograficzne. Anna Kławsiuć-Zduńczyk skupia się w nim wyłącznie na migracji powrotnej (zgodnie z tematyką publikacji). W polskiej literaturze tematu zagadnieniu migracji powrotnej poświęcono niewiele miejsca, dlatego rozdział ten uważam za szczególnie wartościowy. Reemigranci wracają do kraju pochodzenia i często potrzebują pomocy oraz wsparcia. Ta część książki może okazać się przydatna szerokiemu gronu osób, które na swojej zawodowej drodze spotykają osoby powracające z migracji - pedagogom, nauczycielom, pracownikom socjalnym, urzędnikom itp.

Czwarty rozdział należy traktować jako zasadniczą część książki. Zostały w nim zaprezentowane wyniki badań (badania metodą jakościową z wykorzystaniem metody wywiadu pogłębionego częściowo ustrukturalizowanego - analizie poddano 6 pogłębionych wywiadów z migrantami, którzy na emigracji spędzili co najmniej rok) na temat: aktywności edukacyjno-zawodowej przed emigracją, motywów i celów emigracji, trudności związanych z emigracją, aktywności edukacyjno-zawodowej na emigracji, poczucia jakości życia emigrantów, motywów powrotu, trudności związanych z powrotem do kraju, poczuciem jakości życia w Polsce (po powrocie), zmian w podejściu do edukacji i szerzej życia oraz planów na przeszłość.

Kolejny rozdział to próba namysłu nad skutkami migracyjnych doświadczeń biograficznych respondentów. Autorka stawia pytanie: emigracja zarobkowa - rozwój czy regres jednostki? W celu przedstawienia zaobserwowanych implikacji Anna Kławsiuć-Zduńczyk zestawia analizy i interpretacje wywiadów z materiałem teoretycznym i stwierdza, iż saldo migracyjnych zmagania zależy od świadomego wykorzystania przez jednostkę nadarzających się okazji edukacyjno-zawodowych, jakości zgromadzonych doświadczeń oraz umiejętności ich kapitalizowania. W omówionym przypadku autorka, skupiając się głównie na aspekcie funkcjonowania zawodowego, kreuje dychotomiczne wizje reemigracyjnego funkcjonowania: od pesymistycznej - zmarnotrawionej szansy wykorzystania postmigracyjnego potencjału do pozytywnej, w której migrant powracający do kraju „odważny, samodzielny, odporny na trudy codziennego życia” (Kławsiuć-Zduńczyk, s. 163) wykorzystuje zgromadzony podczas emigracji potencjał ekonomiczny oraz pozaekonomiczny i sprawnie funkcjonuje na rodzimym rynku pracy. Autorka stwierdza wręcz, iż w oparciu o zdobytą wiedzę i umiejętności emigrant powrotny może kreować nową polską rzeczywistość.

Ostatnia część opracowania to zbiór rekomendacji, których adresatami stać się mogą doradcy zawodowi, nauczyciele, andragodzy i inne osoby zainteresowane tematem migracji, jak również sami migranci oraz ci

którzy rozpatrują możliwość wyjazdu z kraju lub powrotu doń.

Pozyskane przez autorkę dane oraz wnioski z nich wypływające, skłaniają do refleksji na wielowymiarowością ludzkich biografii. Interesujący jest tu fakt, iż na temat migracji i doświadczeń z nią związanych wypowiadają się sami migranci, a więc osoby, które migracji zaznały i były jej uczestnikami. To właśnie spojrzenie mikro może w zasadniczy sposób wzbogacić obraz analizowanego przez badaczy wielu dziedzin zjawiska migracji i reemigracji.

Przypisy:

[1] W kontekście migracji zewnętrznych, termin ten zakłada także „utożsamianie się migranta z więcej niż jednym krajem. Identyfikacja przebiega na wielu płaszczyznach: emocjonalnej, światopoglądowej, etnicznej i kulturowej" (Kubitsky, 2012, s. 19-20). Emigrant współczesny jest niejako automatycznie emigrantem transnarodowym, o ile „utrzymuje liczne, a przede wszystkim stałe kontakty, przekraczające granice państw narodowych i konstruuje swoją tożsamość w odniesieniu do więcej niż jednego państwa narodowego" (Trąbka, 2009, za Niedźwiedzki, 2010 s. 75). Omawiane zjawisko wyraża się pozostawianiem migranta w bliskim kontakcie z krajem, z którego pochodzi oraz z krajem, który aktualnie zamieszkuje. Możliwość „pozostawania w kontakcie", mimo znacznych odległości geograficznych, jest niewątpliwie cechą naszych czasów, która dokonuje się za sprawą chociażby Internetu, telefonu, tanich linii lotniczych itd. Transnarodyzm zmienił obraz współczesnej migracji, z niegdyś jednokierunkowej w wielokierunkową (Kubitsky, 2012).

[2] Określenie U. Becka (2002) opisujące rzeczywistość społeczną późnej nowoczesności, pełną niebezpieczeństw związanych z rozwojem społeczeństwa przemysłowego, rozwojem cywilizacyjnym i technicznym. Rzeczywistość nieprzewidywalną, nieodgadnioną, w której coraz trudniej się odnaleźć.

Bibliografia:

Beck, Ulrich. *Spółeczeństwo ryzyka. W drodze do innej nowoczesności*. (Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Scholar. 2002).

Kubitsky, Jacek. *Psychologia migracji*. (Warszawa: Enfram Difin. 2012).

Niedźwiedzki, Dariusz. *Migracje i tożsamość. Od teorii do analizy przypadku*. (Kraków: Wydawnictwo Nomos. 2010).

Sposób cytowania:

dr Joanna Kozielska: Recenzja: Anna Kławsiuć-Zduńczyk: Powroty. Doświadczenia edukacyjno-zawodowe polskich reemigrantów, 2014, w: <https://www.pol-int.org/pl/publikacje/powroty-doswiadczenia-edukacyjno-zawodowe-polskich#r5341>.

<https://www.pol-int.org/pl/publikacje/powroty-doswiadczenia-edukacyjno-zawodowe-polskich?j5Q6rewycZ5HtUDXTWpx7UZE=1&r=5341>